

СИЛАБУС

МІКРОЕКОНОМІКА

(назва дисципліни)

II семестр 2023-2024 навчального року
освітній рівень перший (бакалавр)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування
спеціальність 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 075 Маркетинг, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

освітня програма:

- Економіка підприємства,
- Міжнародна економіка,
- Облік, аудит і оподаткування банків і фінансових установ,
- Управління фінансами, банківська справа і страхування,
- Маркетинг,
- Соціальні мережі та медіакомунікації,
- Підприємництво,
- Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

Лекції та практичні заняття відповідно до розкладу <http://rasp.kart.edu.ua>

Провідний лектор: Косич Марина Василівна (кандидат економічних наук, доцент),

Контакти лектора: +38 (050) 907-16-35, e-mail: kosych@kart.edu.ua

Веб-сторінка курсу: : <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні ресурси: <http://metod.kart.edu.ua>

Із становленням ринкових відносин в Україні зростає нагальне питання підвищення рівня у системі підготовки фахівців економічного напрямку, що відіграватимуть важливу роль у соціально-економічних перетвореннях країни.

Будь яка економічна діяльність зводиться до прийняття рішення, вибору між альтернативними можливостями, який необхідно робити кожен раз для того, щоб досягти поставленої мети. Піти отримувати вищу освіту або працювати, вечеряти кожен день у кафе або відкласти гроші на дорогу поїзду, спрямувати державні кошти на соціальні виплати або інвестувати в певну галузь – це приклади певних проблем, з якими постійно стикаються окремі індивіди, підприємства та держава. Відповіді на схожі питання дає один із розділів економічної теорії – мікроекономіка.

Мікроекономіка вивчає поведінку окремих економічних суб'єктів: домогосподарств (окремого чоловіка), фірми, державних організацій, які прагнуть раціоналізувати рішення, що приймаються, тобто отримати максимальний результат при мінімальних витратах.

Кожен економічний суб'єкт завжди діє у певних бюджетних обмеженнях, але хоче отримати максимальну корисність у рамках цього бюджету. Мікроекономіка пропонує інформацію про закономірності та «правила поведінки» цим суб'єктам, які хочуть досягнути мети при обмежених ресурсах.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

Загальні компетенції (ЗК):

ЗК 3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5 Визначеність та наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, у тому числі для ринку транспортних послуг

ЗК 8 Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 12 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 14 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Результати навчання (РН):

Р2. Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення економічної діяльності, у тому числі на ринку транспортних послуг.

Р5. Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів.

РН 6 Визначати функціональні області економічної діяльності ринкового суб'єкта та їх взаємозв'язки в системі управління, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність такої діяльності.

Р11. Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати економічної функції ринкового суб'єкта.

Р12. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

Р13. Відповідати за результати своєї діяльності, виявляти навички підприємницької та управлінської ініціативи.

РН18 Демонструвати відповідальність у ставленні до моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства у професійній діяльності.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Якщо Ви хочете знати, чому відбуваються певні економічні процеси в нашій країні та як можна ними керувати, як ефективно використовувати власні ресурси та при певних бюджетних обмеженнях максимально задовольняти свої потреби, то обов'язково треба прослухати цей курс! Якщо Ви хочете знати, на яких засадах побудувати приватний бізнес, як розрахувати початковий капітал, витрати, доходи та прибутку від Вашої підприємницької діяльності, що необхідно для мінімізації витрат на підприємстві та максимізації прибутку, то обов'язково приходьте до нас!

Від здобувачів очікується: базові знання з математики, історії та англійської мови.

На практичних заняттях будуть використовуватися інтерактивні ігри. В цих іграх використовується методика активного вивчення, коли здобувачі беруть участь у навчальних іграх, що дає їм змогу спілкуватися, знайомитися з базовими економічними поняттями та вчитися приймати раціональні рішення. Така групова взаємодія сприяє соціальному розвитку та пізнанню економічних понять. Такий засіб навчання розвиває зацікавленість студентів у предметі та приносить їм задоволення від вивчення економіки.

Команда викладачів завжди готова надати будь-яку допомогу із незрозумілих питань за курсом.

Схема курсу:

1. Лекції,
2. Статистичний матеріал,
3. Додаткова література,
4. Обговорення в аудиторії,
5. Інтерактивні ігри,
6. Індивідуальні консультації,
7. Іспит.

Огляд курсу

Даний курс, який вивчається з лютого по травень, дає студентам глибоке розуміння економічних процесів та явищ ринкової економіки та практичні рекомендації у веденні бізнесу та державного регулювання.

Кількість кредитів ECTS – 5.

Лекції – 30 годин.

Практики – 30 годин.

Самостійна робота – 90 годин.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття. Він супроводжується текстовим матеріалом, наочними прикладами та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розробки бізнес проекту.

Схема курсу:

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки.

Тема 2. Теорія граничної корисності економічного блага та поведінки споживача.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Тема 4. Аналіз поведінки споживача

Тема 5. Попит, пропозиція та їх взаємодія.

Тема 6 Мікроекономічна модель підприємства.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.

Тема 8. Витрати виробництва.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції.

Тема 10. Монопольний ринок.

Тема 11. Ринок монополістичної конкуренції та олігополії.

Тема 12. Ринок факторів виробництва.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії.

Лекції та практичні заняття

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Лекц.№1. Предмет і метод мікроекономіки.	2	Предмет і метод мікроекономіки.
2	2	Лекц.№2. Теорія граничної корисності економічного блага та поведінки споживача.	2	Теорія граничної корисності економічного блага та поведінки споживача.
3	2	Лекц.№3. Ординалістська теорія поведінки споживача	2	Ординалістська теорія поведінки споживача
4	2	Лекц.№4. Аналіз поведінки споживача	2	Аналіз поведінки споживача

5	2	Лекц.№5. Попит, пропозиція та їх взаємодія.	2	Попит, пропозиція та їх взаємодія.
6	2	Лекц.№6. Мікроекономічна модель підприємства.	2	Мікроекономічна модель підприємства.
7	2	Лекц.№7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.	2	Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника.
8		Модульний контроль знань		
9	2	Лекц.№8 Витрати виробництва.	2	Витрати виробництва.
10	2	Лекц.№9. Ринок досконалої конкуренції.	2	Ринок досконалої конкуренції.
11	2	Лекц.№10. Монопольний ринок.	2	Монопольний ринок.
12	2	Лекц.№11. Ринок монополістичної конкуренції та олігополії.	2	Ринок монополістичної конкуренції та олігополії.
13	2	Лекц.№12. Ринок факторів виробництва.	2	Ринок факторів виробництва.
14	2	Лекц.№13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.	2	Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту.
15	2	Лекц.№14. Інституціональні аспекти ринкового господарства.	2	Інституціональні аспекти ринкового господарства.
16		Модульний контроль знань		
		Іспит		

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

Студент повинен скласти модель власного бізнесу (підприємства), описати загальні відомості про нього та розрахувати певні показники економічної діяльності. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Відвідування лекцій:

За відвідування кожної лекції нараховується 0,6 бала. **Максимальна сума становить 9 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання та дати ще один варіант формування поглядів на сучасні економічні процеси та явища. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 9 балів), ступенем залученості (до 2 балів) та роботою за завданнями (до 20 балів). **Максимальна сума становить 31 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (10 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 4 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів.**

Іспит:

Студент отримує оцінку з іспита за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає бал з іспиту.

Програмні результати навчання

Дана дисципліна дозволить студентам аналізувати та оцінювати стан фірми відносно її кількості витрат, доходів від реалізації продукції, прибутків, кількості беззбиткового виробництва, оптимальних розмірів підприємства, визначати об'єми виробництва при яких фірма максимізує прибутки та мінімізує витрати, моделювати різні види підприємств у чотирьох типах ринкових структур. Також ця дисципліна дозволить слухачам оптимізувати поведінку споживача шляхом вибору певної кількості товарів та послуг, що максимально задовольняють потреби домогосподарства при обмеженій кількості доходу, з'ясувати фактори, що впливають на попит споживача.

Вирішуючи задачі, розглядаючи конкретні ситуації, студенти навчаються різним методам економічного аналізу, самостійно оцінюють економічну реальність і роблять висновки про оптимальні господарські рішення за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Команда викладачів:

Косич Марина Василівна (<http://kart.edu.ua/2015-09-15-11-05>) – лектор з питань економічної теорії в УкрДУЗТ. Отримала ступінь к.е.н. за спеціальністю 08.01.01 – «Економічна теорія» в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна у 2005 році. Напрямки наукової діяльності: природні монополії.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Основна література до всіх тем:

1. Ачкасов А. Є. Мікроекономіка. Тренінг курс [Текст]: Навч. посіб./А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. – Харків.: ХНАМГ, 2012. – 247 с.
2. Гойчук О. І. Економічна теорія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. екон. спец. / О. І. Гойчук. – Ніжин : Лисенко М. М., 2011. – 475 с.
3. Дзюбик, С. Д. Основи економічної теорії: навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 3-тє вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2014. - 423 с.
4. Економічна теорія [Текст]: Навч. посібник / Н.М. Каменева, М.В. Косич, О.І. Фролов, О.Ю. Александрова. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 163 с.
5. Косич М.В., Фролов О.І., Александрова О.Ю. Економічна теорія: Конспект лекцій. – Харків: УкрДУЗТ, 2018. – Ч.1. – 76 с.
6. Курс мікроекономіки: навчальний посібник / за ред. С.І.Архієреєва. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2019. 156 с.
7. Мікроекономіка [Текст]: Підручник / [А. П. Наливайко, Л. А. Азьмук, П. Г. Банщиков та ін.]; за наук. ред. А. П. Наливайка. – К.: КНЕУ, 2011. –446 с.
8. Мельник П. В. Економічна теорія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. В. Мельник, І. А. Максименко, Н. П. Мацелюх. – Чернівці: Прут, 2010. – 352 с.
9. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка [Текст]: Навчальний посібник / за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». – 2015. – 348 с.
10. Отрошко, О.В. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / О.В. Отрошко ; 2-ге вид., перероб. та доп. ; Рекомендовано МОН — К.: Знання, 2013. — 334 с.
11. Рудий М. М. Мікроекономіка [Текст]: навч. посіб. / М. М. Рудий. - 2-ге вид., випр. та доп. – К. : Каравела, 2010. – 359 с.

12. Уфимцева О. Ю. Мікроекономіка. Курс лекцій [Текст]: Підручник. /О. Ю. Уфимцева. – Дніпропетровськ.: ПДАБА, – 2012. – 174 с.

Додаткова література до всіх тем:

1. Андреюк Н. В. Мікроекономіка. Основи теорії та практикум [Текст]: Навч.метод. посіб./ Н. В. Андреюк, Л. В. Кузнецова, Н. М. Салатюк. – К.: НУХТ,2010. – 408 с.
2. Борович О. Д., Каменева Н. М. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник / О. Д. Борович, Н. М. Каменева. – Харків: УкрДАЗТ, 2010. – 318с.
3. Дзюбик, С. Д. Основи економічної теорії [Текст]: навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 3-тє вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2014. — 423 с.
4. Економічна теорія [Текст]: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. –Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 608с.
5. Економічна теорія: навч. посіб. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
6. Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка : практикум. Одеса, 2020. 76 с.
7. Мікроекономіка. Програма, плани семінарських занять та завдання для самостійної роботи студентів економічних спеціальностей всіх форм навчання. Укладачі доц. Каменева Н.М., асис. Мозгова О.Т., УкрДАЗТ
8. Мікроекономіка: опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни підготовки бакалаврів / уклад. О. І. Завидівська. - Львів, 2018. - 46 с.
9. Основи економічної теорії: курс лекцій / І. В. Кокарев. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
10. Якобчук В. П. Економічна теорія [Текст]: навч. посіб. для вищ. навч. закл. / В. П. Якобчук. – Житомир: Рута, 2012. – 314 с.

Перелік екзаменаційних питань.

1. Предмет та об'єкти дослідження мікроекономічної теорії.
2. Суб'єкти мікроекономічного аналізу та їх функції.
3. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів.
4. Методи мікроекономічних досліджень.
5. Поняття блага. Загальна та гранична корисність.
6. Споживчий вибір і бюджетні обмеження.
7. Поняття рівноваги споживача. Процес споживання і максимізація загального задоволення.
8. Особливості аналізу поведінки споживача в ординалістській моделі. Крива байдужості та її властивості.
9. Бюджетне обмеження споживача. Оптимізація вибору споживача на основі ординалістського підходу.
10. Суть поняття «попит». Крива та закон попиту. Індивідуальний і ринковий попит.
11. Еластичність попиту. Характеристика основних факторів цінової еластичності попиту.
12. Пропозиція: поняття, закон, крива.
13. Ринкова рівновага попиту і пропозиції.
14. Мікроекономічна модель підприємства. Короткий і довготривалий періоди функціонування підприємства.
15. Поняття і параметри виробничої функції. Закон спадної продуктивності.
16. Виробнича функція з двома змінними факторами. Заміщення факторів. Віддача від масштабу.
17. Особливості попиту та пропозиції на ринку факторів виробництва. Особливості ринку робочої сили та факторів, що впливають на нього. Особливості ринку землі. Ринок капіталу.

18. Суть і структура витрат. Витрати втрачених можливостей (навіяні витрати, альтернативні витрати). Явні і неявні, внутрішні і зовнішні витрати.
19. Постійні і змінні витрати. Середні та граничні витрати.
20. Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Умови мінімізації витрат.
21. Характерні риси поведінки підприємства в умовах досконалої конкуренції.
22. Конкурентна стратегія підприємства в короткостроковому періоді. Правило максимізації прибутку.
23. Довгострокова рівновага фірми в умовах досконалої конкуренції. Переваги та недоліки досконалої конкуренції.
24. Підприємство на монополізованому ринку. Суть та види монополій, ознаки монополій, форми бар'єрів для вступу конкурентів в монополізовану галузь.
25. Визначення монополістом ціни і обсягів виробництва. Цінова дискримінація.
26. Олігополістична структура ринку. Основні ознаки та причини існування олігополії. Умови, бар'єри для вступу до олігополістичної галузі.
27. Основні риси та моделі олігополістичного ціноутворення. Ефективність олігополії, її економічні наслідки.
28. Поведінка підприємства на ринку монополістичної конкуренції. Монополістична конкуренція і її ознаки.
29. Диференціація продукту і її форми. Нецінова конкуренція.
30. Ефективність обміну. Критерій та оптимум Парето. Діаграма Еджворта. Ефективність виробництва.
31. Загальна рівновага і економіка добробуту. Теореми економіки добробуту.
32. Зовнішні ефекти економічної діяльності. Негативні зовнішні ефекти. Позитивні зовнішні ефекти.
33. Нерівномірний розподіл насущних благ, що суперечить принципу справедливості. Суспільні блага.